

CÎTEVA OBSERVAȚII ASUPRA REZULTATELOR PRELIMINARE ALE RECENSĂMÎNTULUI POPULAȚIEI ȘI LOCUINȚELOR DIN 7 IANUARIE 1992

Un recensămînt național al populației și locuințelor oricum intră în istoria statistică a țării. Recensămîntul din ianuarie 1992, primul din perioadă postcomunistă, are câteva caracteristici și elemente care îl particularizează în mod cert de recensămîntele precedente. Cred însă că acum, nu la mult timp de la publicarea rezultatelor preliminare, este prea devreme a-i defini exact locul și numai timpul îi va evidenția, retroactiv, valoarea și atributele.

Prima observație : Numărul populației țării

Rezultatele preliminare ale recensămîntului din 7 ianuarie 1992 indică o populație de 22 760 449 locuitori. Comparativ cu recensămîntul precedent — cel din 5 ianuarie 1977 — creșterea populației țării este de 1 200 mii persoane, adică de 5,6 la sută.

Cifra furnizată de recensămînt impune o analiză mai atentă și, mai ales, o apreciere asupra exactității ei.

Rezultatele unui recensămînt depind, în ceea ce privește precizia lor, de mai mulți factori. Definirea categoriilor de populație, a situației fiecărei persoane la data recensămîntului în raport cu domiciliul, reședința și locul prezenței constituie un prim factor. Cred că din acest punct de vedere atît formularele de înregistrare cît și instrucțiunile de completare au favorizat exhaustivitatea înregistrării. Nu trebuie înțeles de aici că nu ar fi existat soluții și modalități mai bune. Ele au existat (și oricînd vor exista) și numai perioada scurtă de timp în care a trebuit să fie pregătit recensămîntul, ca și prudența motivată de un context politic și social complex și inedit pot explica, în mare parte, conservarea unor concepte și recurgerea la soluții testate la recensămîntele precedente chiar dacă noi abordări ar fi fost tentante.

Oricum însă, din această perspectivă a pregătirii metodologiei și instrumentelor de înregistrare ale recensămîntului au existat toate elementele care să favorizeze înregistrarea și, implicit, exactitatea rezultatelor.

Anumite dificultăți și unele omisiuni au existat în lucrările de împărțire a teritoriului localităților în sectoare de recensămînt. Motivate de rațiuni financiare locale sau de proastă organizare, la nivelul prefecturilor și primăriilor, aceste dificultăți au fost însă depășite, chiar cu prețul prelungirii perioadei de înregistrare cu două-trei zile în municipiul București și alte câteva orașe mari. Nu există argumente pentru a admite

ipoteza unor omisiuni semnificative de înregistrare datorate acestor operațiuni.

Mai rămân doi factori care ar fi putut influența exactitatea înregistrărilor și deci a rezultatelor: calitatea muncii recenzorilor și atitudinea populației față de recensământ. Deși controlul activității a 95 000 recenzori a fost una dintre cele mai complexe și mai dificile sarcini ale comisiilor de recensământ, mijloacele de control au existat și s-au dovedit a fi eficiente. Cazurile de neinregistrare prin neglijență sau atitudine incorectă a recenzorilor nu pot fi decât neglijabile.

În sfârșit, atitudinea populației. Dacă înainte de decembrie 1989 reglementările restrictive asupra stabilirii domiciliului și reședinței puteau constitui, în unele cazuri, motiv de sustragere de la înregistrare, o dată cu abrogarea reglementărilor respective o astfel de motivație nu ar mai fi trebuit să se manifeste. În plus, sublinierea importanței declarării și înscrierii în formulare a situației reale (de facto) asupra domiciliului și reședinței, chiar dacă ea nu apare în documentele de identitate, a contribuit și ea la întărirea percepției recensământului ca operație strict statistică și deci la diminuarea (dacă nu eliminarea) sustragerii de la înregistrare.

Din toate perspectivele trecute în revistă rezultatele preliminare ale recensământului din ianuarie 1992 se dovedesc a fi corecte și prezentând o bună exactitate. De altfel, trebuie menționat și subliniat faptul că ancheta postcensitară de control a indicat un grad de omisiune (subînregistrare) de numai 0,18 la sută (adică 40 mii persoane), valoare extrem de scăzută, inferioară celor din țări dezvoltate.

Analiza comparativă a rezultatelor recensământului din ianuarie 1992, a rezultatelor recensământului din ianuarie 1977 și a evoluției populației României în perioada 1977—1992 relevă însă unele aspecte care rețin atenția specialistului.

După cum se știe, datele de recensământ stau la baza calculelor asupra numărului populației în anii postcensitari, prin luarea în considerare a intrărilor și ieșirilor anuale. Intrările sînt reprezentate de născuți și imigranți iar ieșirile se constituie din decedați și emigranți.

Plecînd de la rezultatele recensământului din 5 ianuarie 1977 și luînd în calcul mișcarea naturală și migratorie din anii 1977—1991 statistica demografică indică pentru începutul anului 1992 o populație de 23 192 mii locuitori. Cu alte cuvinte, între datele recensământului și statistica demografică curentă există o diferență de 432 mii persoane, diferență care trebuie explicată.

Componentele creșterii populației în perioada 1977—1992 sînt prezentate în tabelul 1.

Informațiile asupra mișcării naturale (născuți și decedați) sînt, fără dubiu, de bună calitate. Sporul natural a fost deci în cei 15 ani de aproape două milioane persoane. Această creștere naturală nu s-a constituit în întregime în creștere a populației țării datorită soldului negativ al migrației externe, prezent în toată perioada postbelică. Pornind de la creșterea totală a populației țării în perioada 1977—1992, așa cum rezultă ea din datele celor două recensăminte, respectiv 1 200,5 mii persoane și luînd în considerare sporul natural din aceeași perioadă — 1977,1 mii persoane, ajungem la un sold negativ al migrației externe de 776,6 mii persoane. *Este această valoare realistă și trebuie acceptată ca atare?*

Tabelul 1

Creșterea populației României în perioadele intercensitare 1966—1977 și 1977—1992 și componentele acestei creșteri

	Perioada	
	1966—1977	1977—1992
1. <i>Creșterea populației</i>		
— Mii persoane	2 456,7	1 200,5
— În procente	12,9	5,6
— Creștere medie anuală (mii pers.)	225,9	80,0
— Ritm mediu anual de creștere (în %)	1,10	0,35
2. <i>Componentele creșterii</i>		
— Spor natural (mii pers.)	2 536,3	1 977,1
— Spor natural mediu anual (mii pers.)	233,2	131,8
— Sold al migrației externe (mii pers.)	—421,6	—776,6
— Sold mediu anual al migrației externe (mii pers.)	—38,8	—51,8

Informațiile statistice asupra migrației externe făceau parte din categoria informațiilor secrete în regimul comunist. Ele se transmiteau ca atare organului național de statistică numai pentru a fi înglobate în cifrele asupra numărului populației. Pentru întreaga perioadă 1977—1991 dimensiunea migrației externe transmise Comisiei Naționale de Statistică și inclusă deci în calculul numărului populației este de 344 mii persoane. Pe de altă parte, în evidențele Ministerului de Interne există date referitoare la încă 123 mii persoane care au plecat definitiv din țară în perioada 1977—1991, date care nu au fost transmise organului național de statistică și care nu au fost deci incluse în calculele asupra numărului populației. Incluzând această cifră în calculele respective ar rezulta pentru începutul anului 1992 o populație de 23 069 mii locuitori, iar diferența față de cifra furnizată de recensământ ar fi de 309 mii persoane, ceea ce ar trebui să reprezinte volumul migrației externe necunoscute (ilegală, în cea mai mare parte) din cei 15 ani ai perioadei 1977—1991. De fapt, pentru a fi și mai riguroși, această cifră se cuvine a fi diminuată cu 41 mii persoane, reprezentând subînregistrarea constatată la ancheta postcensitară, ceea ce plasează componenta necunoscută a migrației externe în anii 1977—1991 la 268 mii persoane (valoare care ar reprezenta adevărata diferență dintre cifra furnizată de recensământ și cea din statistica demografică curentă).

Valoarea acestei componente constituie și ea un subiect de reflecție, prin dimensiunea ei: o treime din întreaga migrație externă pare a fi necunoscută.

Încercând a plasa în timp această migrație câteva aspecte rețin atenția. În ipoteza unei distribuții relativ echilibrate în timp, valoarea anuală ar fi de 18 mii persoane, nu foarte diferită de valoarea medie anuală a migrației cunoscute (23 mii) ceea ce pare nerealist. Mai plauzibilă ar putea fi concentrarea acestor fluxuri în ultimii ani și îndeosebi în anii

1990—1991. În primul dintre acești doi ani ar fi vorba de plecările din primele luni ale anului 1990, plecări pentru care, se pare, nu există înregistrări și deci statistici fiabile. Pe de altă parte, atât în 1990 cât și în 1991, un număr important de cetățeni români au plecat cu pașaport turistic în străinătate, unde s-au aflat la data recensământului, și care, din diverse motive, nu au fost înregistrați la recensămint. Informațiile furnizate de mass-media română și străină situează numărul acestor persoane la mai multe zeci de mii. Dacă ar fi să luăm în considerare cifra pe care ne-o oferă recensămintul asupra persoanelor aflate temporar în străinătate — 68 mii persoane — cred că ne aflăm în fața unei serioase subestimări (subînregistrări) a acestei subpopulații.

În lipsa unor informații statistice precise asupra migrației externe în întreaga perioadă 1977—1991 și îndeosebi în anii 1990—1991, nu ne rămâne decât a accepta nivelul migrației externe necunoscute la valoarea rezultată din calculele pe care le-am prezentat: 268 mii persoane.

Fiind însă într-un domeniu de certitudine relativă, a avansa și o altă ipoteză mi se pare o tentativă care nu poate fi decât benefică pe planul schimbului de idei și argumente.

A admite un sold mediu anual al migrației externe de 52 mii de persoane în perioada 1977—1991 mi se pare nerealist. Nu trebuie omis faptul că emigranții din România au fost înregistrați drept imigranți în țările de destinație, care publică în mod curent aceste date. Or, cifrele pe care le găsim în lucrările editate sub egida Națiunilor Unite plasează nivelul migrației externe a României înainte de anul 1989 la valori anuale oscilând în jurul a 20 mii persoane. Luând în calcul o valoare medie de 25 mii persoane anual, cifra rezultată pentru anii 1977—1989 ar fi de 325 mii persoane, ceea ce ar implica o migrație de 452 mii (777—325) numai în anii 1990—1991. Chiar diminuând această valoare cu acea componentă deja menționată a emigrației cunoscute dar neinclusă în calculul numărului populației — 123 mii persoane — rezultă un nivel al migrației externe pentru 1990—1991 greu de acceptat: 329 mii persoane. Cifrele oficiale pentru cei doi ani sînt 91 mii respectiv 34 mii, ceea ce ne conduce la o valoare a emigrației necunoscute statistic de 204 mii persoane în 1990—1991 (incluzînd și persoanele aflate temporar în străinătate la data recensământului și neinregistrate la această operațiune). Și această valoare ni se pare că supraestimează dimensiunea reală a migrației externe din anii 1990—1991.

Toate calculele și aprecierile noastre de pînă acum sînt construite pe ipoteza acceptării necondiționate a rezultatelor recensământului din 1977. *Ce elemente noi ne-ar aduce punerea sub semnul întrebării a acestei ipoteze?*

Dificultatea cea mai mare în stabilirea cu exactitate a cifrei populației țării la recensămint este dată de corectitudinea înregistrării persoanelor plecate din gospodărie pe o perioadă îndelungată respectiv venite în gospodărie pe o perioadă îndelungată. În ipoteza ideală a declarării și înregistrării perfecte a celor două categorii de populație între ele trebuie să existe egalitate. Ceea ce în practică nu se întîmplă (nu numai la noi) și aici intervine analistul, încercînd a identifica soluția cea mai apropiată de realitate prin felul în care se stabilește echilibrul numeric între cele două subpopulații. Or, tocmai aici se află rezervele mele în privința numă-

rului populației țării la recensămîntul din 1977. Încercîndu-se echilibrarea numărului persoanelor venite pe o perioadă îndelungată (811 mii) cu numărul persoanelor plecate pentru o perioadă îndelungată (970 mii), prin diminuarea acestuia din urmă și corectarea paralelă a numărului persoanelor din gospodărie, practic populația țării (date preliminare) a crescut cu peste 100 mii persoane, apropiînd-o de cifra furnizată de statistica curentă (bazată pe rezultatele recensămîntului din 1966 și pe datele asupra mișcării naturale și migratorii din perioada 1966—1977). Nu trebuie să uităm că această operațiune s-a efectuat într-un anumit context politic cînd o diferență fie ea și moderată între cifra recensămîntului și cea din statistica curentă nu era acceptată de autorități (una din numeroasele absurdități ale regimului totalitar) și putea conduce la sancțiuni dure.

Un semn de întrebare ridică și diferența incredibilă (doar 500 persoane!...) dintre numărul populației țării din datele preliminare și cele definitive ale recensămîntului.

Ce implicații are această „ajustare” a numărului populației țării la recensămîntul din 1977?

Examinînd creșterea populației și componentele acesteia în perioada 1966—1977 (tabel 1) nu surprinde contribuția ridicată a sporului natural ci nivelul migrației externe. Un sold mediu anual de aproape 40 mii persoane pare mult peste valoarea probabilă a perioadei respective. Lipsa datelor asupra migrației externe în anii 1966—1976 ne împiedică a argumenta statistic afirmația. Dar o populație cu circa 100 mii persoane mai mică la recensămîntul din 1977 ar avea drept corespondent un sold mediu anual al migrației externe sub 30 mii persoane, ceea ce este mult mai plauzibil.

Pe de altă parte, în aceste condiții și acea componentă necunoscută a migrației externe din perioada 1977—1992, estimată anterior la 268 mii persoane, s-ar reduce la sub 200 mii persoane, valoare mai realistă și mai credibilă.

Trebuie precizat că la recensămîntul din ianuarie 1992 stabilirea numărului populației țării — date preliminare — nu a fost necesară echilibrarea numărului de persoane plecate cu numărul persoanelor venite, conceptele și metodologia adoptate neimplicînd o astfel de operațiune.

Ar fi eronat a vedea în discutarea rezultatelor recensămîntului din 1977 și în avansarea anumitor rezerve o tentativă de diminuare a calității recensămîntului. În nici un caz. Recensămîntul din 1977, ca și cel din 1966, au fost operațiuni statistice cert reușite iar diferența la care m-am referit este nesemnificativă statistic. Există însă un aspect care nu poate fi neglijat. Prin natura lor particulară informațiile statistice demografice de „stoc” (furnizate de recensămînte) sînt strîns corelate cu cele de mișcare naturală și migratorie a populației. Dependenta este atît de mare încît un dezechilibru creat sau apărut într-o secțiune a demograficului perturbă ansamblul și, mai devreme sau mai tîrziu, „fisura” apare în toată dimenșiunea ei.

Observațiile și aprecierile mele ar putea constitui un bun prilej de dezbateri a unor probleme atît de puțin discutate în literatura noastră de specialitate și asupra cărora vîlul tăcerii a fost conștient așternut de-a lungul ultimelor decenii.

Tabelul 2

Populația pe naționalități la recensămintele din anii 1977 și 1992

NAȚIONALITATEA	7 ianuarie 1992		5 ianuarie 1977		1992/ 1977 - în % -
	Număr persoane	în % din total	Număr persoane	în % din total	
TOTAL	22 760 449	100,0	21 559 910	100,0	105,6
ROMANI/1	20 352 980	89,4	18 999 565	88,1	107,1
MAGHIARI/2	1 620 199	7,1	1 713 928	7,9	94,5
ROMI	409 723	1,8	227 398	1,1	180,2
GERMANI/3	119 436	0,5	359 109	1,6	33,3
UCRAINENI/4	66 833	0,3	55 510	0,3	121,0
RUȘI-					
LIPOVENI/5	38 688	0,2	32 696	0,2	118,4
TURCI	29 533	0,1	23 422	0,1	126,1
SÎRBI	29 080	0,1	34 429	0,2	84,5
TĂTARI	24 649	0,1	23 369	0,1	105,5
SLOVACI	20 672	0,1	21 286	0,1	97,1
BULGARI	9 935	0,3	10 372	0,1	95,8
EVREI	9 107		24 667	0,1	36,9
CROAȚI	4 180		7 500	0,1	55,7
CEHI	5 800		7 683		75,5
POLONEZI	4 247		4 641		91,5
GRECI	3 897		6 262		62,2
ARMENI	2 023		2 342		86,4
ALTE NAT./6	8 420		5 279		159,5
NEDECLARATĂ	1 047		452		231,6

1 — inclusiv persoanele care s-au declarat Aromâni și Macedoromâni (21 089 respectiv 6 999, la recensămîntul din 1992).

2 — inclusiv persoanele care s-au declarat Secui (831 la rec. din 1992).

3 — inclusiv persoanele care s-au declarat Sași și Șvabi (1 843 respectiv 6 292, la rec. din 1992).

4 — inclusiv persoanele care s-au declarat Ruteni (350 la rec. din 1992).

5 — din care 8 914 persoane s-au declarat Ruși la rec. din 1992.

6 — inclusiv persoanele care s-au declarat Carașoveni și Ceangăi (2 775 respectiv 2 165, la rec. din 1992).

A doua observație : Structura populației pe naționalități

Un anumit climat politic și regretabile accente naționaliste au conferit un interes particular rezultatelor recensământului referitoare la structura populației pe naționalități.

Schimbările care au intervenit în perioada 1977—1992 erau, în liniile lor majore, previzibile pentru specialiști. Nu surprinde scăderile înregistrate la minoritățile germană și evreiască, afectate masiv de emigrare. Și celelalte schimbări se pot explica dacă luăm în considerare dimensiunea minorității, structura pe vârste și nivelul fertilității, procesul natural de asimilare și, în unele cazuri, emigrarea.

Creșterile la care asistăm la ucrainieni, ruși-lipoveni, tătari și turci se datorează, în principal, nivelului ridicat al fertilității acestor minorități.

Trei evoluții se cuvin a fi remarcate.

Deși numărul romilor a crescut cu 80 la sută față de recensământul precedent, cifra furnizată de recensământ — 410 mii — este în mod cert departe de realitate. Dar nu vom ști — niciodată probabil — care este această realitate, atita timp cât libera declarare a apartenenței etnice este un drept individual intangibil.

O privire asupra evoluției romilor în profil teritorial, la nivel de județe, scoate în evidență o situație de excepție în județul Covasna : este singurul județ în care în perioada 1977—1992 numărul romilor scade și încă în mod apreciabil (aproape 30 la sută). Evoluția este foarte stranie și o investigare a fenomenului și-ar justifica eforturile.

Deși minoritatea germană a scăzut considerabil — de la 359 mii în 1977 la 119 mii în 1992 — sînt indicii că această din urmă valoare depășește de fapt dimensiunea reală a minorității germane, declarîndu-se drept germani și un număr de persoane de alte naționalități. *Motivația?* Perspectiva facilitării emigrării.

În sfîrșit, evoluția numerică a minorității maghiare ar putea părea surprinzătoare nu prin scăderea numărului ci prin dimensiunea acestei scăderi. Nu există nici un temei pentru a avansa ipoteza subînregistrării sau a „ajustării” datelor.

Scăderea numerică a minorității maghiare nu poate fi decît rezultatul conjugat al migrației externe și — posibil — al unui spor natural negativ. Spun „posibil” pentru că în această fază a rezultatelor preliminare nu dispunem de informații asupra fertilității feminine după naționalitate (număr de copii la o femeie). Ceea ce este însă cert este faptul că fertilitatea femeilor de naționalitate maghiară era la recensământul din 1977 semnificativ inferioară fertilității femeilor de naționalitate română. La 1 000 femei în vîrstă de 30—34 ani reveneau în 1977 un număr de 2172 copii la români și 1986 copii la maghiari. Nu trebuie uitat faptul că nivelul de înlocuire a generațiilor este de 2,1 copii la o femeie. Oricum, ipoteza sporului natural negativ trebuie temeinic aprofundată, întreprindere mult mai dificilă decît apare la o examinare sumară.

Din unele surse maghiare, numărul cetățenilor români de naționalitate maghiară care s-au stabilit în Ungaria după 1988 ar fi de 100—120 mii. Cifra mi se pare exagerată. Dar este cert că migrația externă a fost importantă pentru minoritatea maghiară.

Tabelul 3

Principalele naționalități pe provincii istorice la recensământul din 7 ianuarie 1992
— în procente —

	TOTAL	Români	Maghiari	Romi	Germani
ROMÂNIA	100,0	89,4	7,1	1,8	0,5
Banat	100,0	82,3	6,6	2,1	3,6
Crișana — M.	100,0	71,9	21,2	2,6	1,4
Dobrogea	100,0	90,8	0,1	0,7	0,1
Moldova	100,0	98,4	0,1	0,8	0,1
Muntenia	100,0	97,7	0,2	1,8	0,1
Oltenia	100,0	98,2	0,1	1,5	sub 0,1
Transilvania	100,0	72,3	23,9	2,8	0,9

Tabelul 4

Populația după religie la recensământul din 1992

RELIGIA	Număr persoane	Structura — în — %	Structura pe medii — în % —	
			Urban	Rural
TOTAL	22 760 449	100,0	54,4	45,6
ORTODOXĂ	19 762 135	86,8	54,4	45,6
ROMANO-CATOLICĂ	1 144 820	5,0	53,8	46,2
REFORMATĂ	801 577	3,5	54,4	45,6
GRECO-CATOLICĂ	228 377	1,0	63,1	36,9
PENTECOSTALĂ	220 051	1,0	43,4	56,6
BAPTISTĂ	109 677	0,5	54,1	45,9
ADVENTISTĂ	78 658	0,3	34,9	65,1
UNITARIANĂ	76 333	0,3	51,4	48,6
MUSULMANĂ	55 988	0,2	75,9	24,1
CREȘTINĂ DUPĂ EVANGHELIE	49 393	0,2	51,4	48,6
EVANGHELICĂ CONFESIUNE AUGUSTANĂ	39 552	0,2	61,7	38,3
CREȘTINĂ DE RIT VECHI	31 914	0,1	25,4	74,6
ORTODOXĂ DE STIL VECHI	23 634	0,1	9,1	90,9
EVANGHELICĂ SINODAL PRESBITERIANĂ	21 160	0,1	70,6	29,4
ALTE RELIGII	66 152	0,3	63,4	36,6
FĂRĂ RELIGIE, ATEI	36 079	0,2	78,5	21,5
NEDECLARATĂ	14 949	0,1	80,0	20,0

Nu este lipsit de interes faptul că evoluția descendentă a minorității maghiare rezultă și din calcule efectuate pornind de la rezultatele alegerilor din mai 1990. Datele referitoare la populația totală, ponderea populației cu drept de vot (18 ani și peste) și voturile obținute de UDMR permit estimări indirecte ale populației de naționalitate maghiară la data alegerilor, cifra obținută fiind sub 1,7 milioane persoane.

Tabelul 5

Populația după religie la recensământul
din anul 1930

Religia	Populația după religie — în procente —
TOTAL	100,0
Ortodoxă	69,9
Greco-catolică	9,9
Romano-catolică	8,2
Reformată-calvină	5,0
Mozaică	3,4
Evangelică-Luterană	2,2
Unitariană	0,5
Baptistă	0,3
Mahomedană	0,3
Lipoveană	0,2
Adventistă	0,1
Alte religii	*
Fără religie, liberi cugetători	*
Nedeclarată	*

* = sub 0,05 %

Tabelul 6

Populația după religie pe provincii istorice la recensământul din 7 ianuarie 1992
— în procente —

	TOTAL	Orto- doxă	Romano- catolică	Refor- mată	Greco- ca- tolică	Penti- costală	Bap- tistă	Ad- ven- tistă	Unita- riană	Mu- sul- mană
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
ROMÂNIA	100,0	86,8	5,0	3,5	1,0	1,0	0,5	0,3	0,3	0,2
Banat	100,0	80,3	11,4	1,7	1,0	2,4	2,0	0,2	*	*
Crișana — M.	100,0	65,7	11,3	11,7	4,2	3,0	2,0	0,5	0,1	*
Dobrogea	100,0	91,0	0,7	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	*	5,1
Moldova	100,0	92,1	5,2	*	0,1	1,0	0,1	0,3	*	*
Muntenia	100,0	97,7	0,6	0,1	0,2	0,2	0,1	0,4	*	*
Oltenia	100,0	99,1	0,3	*	*	0,1	0,1	0,2	*	*
Transilvania	100,0	68,7	10,7	11,7	2,4	1,5	0,7	0,4	1,6	*

* = sub 0,1 la sută

În concluzie, evoluțiile ce au avut loc în structura populației pe naționalități în perioada 1977—1992 sînt logice și motivate de mecanisme și factori stabili.

A treia observație : Structura populației după religie

Datele asupra structurii populației după religie sînt inedite pentru România postbelică. Ultimele date disponibile asupra acestei structuri erau cele de la recensămîntul din anul 1930. Cu alte cuvinte, dacă schimbările ce au avut loc în structura populației pe naționalități nu sînt surprinzătoare, existînd elemente suficiente pentru a fi putut sesiza cel puțin dezvoltările și mișcările majore, în cazul structurii populației după religie situația este diferită.

Predominanța religiei ortodoxe este firească dar nivelul la care se situează (87 la sută) este, probabil, impresionant.

Apare evident faptul că orice comparație a structurii populației după religie în 1992 în raport cu situația din 1930 trebuie făcută cu multă atenție și prudență, avînd în vedere lungimea perioadei, efectele migrației și ale războiului (cu toate tragediile sale pentru anumite naționalități și confesiuni religioase), politica regimului comunist față de biserică și religie, în general, și față de anumite culte în mod deosebit.

Situația religiei și a bisericii înainte de decembrie 1989, schimbările politice și sociale din ultimii ani, inclusiv renașterea bisericii și a credinței, păstrează în ele un potențial de evoluții mai puțin previzibile astăzi și deci nu sînt excluse schimbări relativ importante în viitor.

Patru remarci finale

1. Recensămîntul din ianuarie 1992 este primul recensămînt efectuat în România în perioada postcomunistă. Rezultatele sale vor constitui deci o frescă a caracteristicilor și structurilor demografice, culturale și socio-economice ale populației țării după 45 de ani de organizare și funcționare a societății românești pe baza legilor, principiilor și valorilor specifice ideologiei comuniste. În plus, este probabil ultimul recensămînt românesc din acest secol. Nu este exclus ca, din aceste perspective, rezultatele sale să constituie un element de referință mult mai important decît putem intui și realiza acum, în 1992.

2. Toate informațiile pe care le avem și îndeosebi rezultatele preliminare ale recensămîntului atestă reușita operațiunii.

Recensămîntul a confirmat validitatea rezultatelor recensămîntelor precedente și a statisticilor demografice curente, domenii în care claritatea și universalitatea conceptelor au oerotit calitatea informației statistice în regimul trecut.

3. Creșterea gradului de exactitate a rezultatelor viitorului recensămînt impune înlocuirea actualelor metode de împărțire a teritoriului localităților în unități de recensămînt, inclusiv metodele și tehnicile de cartografiere, cu instrumente, abordări și modalități noi, bazate pe utilizarea masivă a calculatoarelor și programelor specializate

De asemenea, concepția, realizarea și utilizarea rezultatelor anchetei postcensitare de evaluare a exhaustivității înregistrărilor și calității informațiilor trebuie înlocuite cu practicile moderne existente în alte țări în acest domeniu.

4. Recensământul viitor, care va avea loc probabil în anul 2000, va constitui, cu certitudine, un recensământ racordat integral la practicile și standardele cele mai avansate.

Aceasta va depinde, într-o anumită măsură, și de felul în care va fi sintetizată și valorificată experiența recensământului din ianuarie 1992 și, într-o măsură și mai mare, de felul în care vor fi publicate și analizate rezultatele acestui recensământ.

VASILE GHETĂU